

גיליון 11 שנה א ה'תשע"ט

פרשת ויחי

דבר המערכת

חזק חזק ונתחזק!

בסייעתא דשמיא זוכים אנו לסיים את חומש בראשית בעלון 'כלי יקר', ומידי שבוע בשבוע לראות את הסייעתא דשמיא המלווה אותנו ללא הרף.

וברוך השם בשבוע שעבר פרסמנו כאן ב'דבר המערכת' את תחילת כתיבה מחדש את ספריו של רבנו מאור הגולה ז"ע, ואכן מספר יראי ה' נרתמו למלאכת בית ה', ליטול עימנו את מלאכת פיענוח הכתובים, והקלדתם מחדש, ואנו תפילה לבורא עולם שינחנו בדרך הנכונה על מנת שנוכל לעמוד בעול גדול זה.

רבנו בספרו 'עלי גיבורים' מבאר את ענין ברכות יעקב לבניו, כתפילה וברכה על הגאולה השלימה, ובכל בן ובן מבאר יעקב אור נוסף בסיבות הגאולה, ונשא תפילה לפני בורא עולם שנוכה כבר בקרוב לראות בביאת גואל צדק, ובבנין בית המקדש במהרה בימינו.

ושוב נפנה לקהל הקוראים, באם מישהו יוכל לסייע לנו בענין הוצאת ספרי רבנו ז"ע, ברכת ה' תלווהו.

בברכת התורה

סיבת שיכל ידיו

'שכל את ידיו כי מנשה הבכור' [בראשית מו, יד]

יש המקשים מדוע המתין יוסף עד אשר בירכס אביו ורק לאחר מכן תמך ידי אביו להסיר מעל ראש אפרים, למה לא עשה זאת קודם לכן עוד קודם ברכת אביו.

ומבאר רבנו ז"ע שאולי חשב יוסף שהשמאל חשוב יותר מן הימין, לפי שהלב מקור השכל מונח בצד שמאל של האדם, והכבד מקור הנפש המתאוה נמצא בצד ימין, וחשב יוסף שלפי שמנשה הבכור על כן רוצה יעקב לברכו בברכות שכליות, ליתן לו המדע והחכמה ביתר שאת, ואילו לאפרים לברכו בברכות גשמיות, ומשום הכי הניח את מנשה בצד שמאל ואת אפרים בצד ימין.

אבל לאחר שראה יוסף שאביו מברכס בברכה אחת לשניהם, הבין יוסף שלא זו הייתה כוונת אביו אלא שאולי טעה מי הוא הבכור, או שלא ידע מי עומד בצד ימין או בצד שמאל, ועל כן זירע בעיניו ויאמר לא כן אביו.

ועיין בדברי רבנו ז"ע ב'עיר גיבורים' [ויחי עמוד לא] שביאר כי יעקב שיכל את ידיו משום ש'אפרים' נקרא על שם פריה ורביה [עיין בראשית מא, נב], והוא רמז לתורה כמו שאמרו רבותינו ז"ל [הגיגה ג:] 'מה נטיעה זו פרה ורבה וכו', ו'מנשה' היה שם [בראשית מא, נא] 'כי נשני אלהים את כל עמלי ואת כל בית אבי', והוא רמז למבקשי תענוגי העולם הזה ועושה שלא לשמה, כמו שאמרו על יוסף שהיה מסלסל בשערו [עיין רש"י בראשית לו, י] והיה רואה נפשו בטובה ואמר ברוך המקום שהשכחני בית אבי וכו', ורמז לו יעקב שהאוחז בדרך זו אז אינו זוכה רק לעושר כי בשמאלה עושר וכבוד, אבל האוחז בדרך ששם אפרים מורה עליו הרי הוא לצד ימין וזוכה לאורך ימים בעולם הזה ובעולם הבא, וזהו שאמרו וישלח ישראל את ימינו וישם על ראש אפרים ואת שמאלו על ראש מנשה' על דרך שנאמר [משלי ג, טז] 'אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד'. ואכן שמנשה היה גדול בעושר במקנה, שהרי חצי שבט מנשה לקחו חלקם עם ראובן וגד מצד מקנה רב שהיה להם.

בית המקדש ליבן של ישראל

'מאשר שמנה לחמו' [בראשית מט, כ]

מכיוון והיה אשר מספק שמן לבית המקדש למנחות ולשאר צרכי המקדש, והנה ידוע כי כל השפע והשובע בא לעולם מן המקדש, ועל כן אמר 'מאשר שמנה לחמו' היינו לחמו של כל עם ישראל, 'והוא יתן מעדני מלך' כי הוא יתן לבית המקדש ובית המקדש יתן אל כל העולם כמלך לעמו.

ועיין בדברי רבנו ז"ע ב'אורח לחיים' [הפטרת שובה] שבית המקדש הוא ליבן של ישראל, ומשום הכי נמצא באמצע העולם, כמו הלב המונח באמצע גוף האדם ושולח חיות לכל הגוף, כך בית המקדש שולח חיות לכל העולם כולו. וזהו מה שאמרו רבותינו ז"ל [במדבר רבה יא, ג.] שכל מה שהיה במקדש היה מלבלב ומוציא פרי, ולשון מלבלב היינו לב.

סוד ה' ליראיו

'האספו ואגידה לכם וגו' [בראשית מט, א]

והנה לאחר מכן אומר יעקב לבניו 'הקבצו ושמעו בני יעקב', ומדוע שינה לשונו.

מבאר רבנו ז"ע דהנה אמרו רבותינו ז"ל [פסחים נז.] 'בקש יעקב לגלות את הקץ ונסתם ממנו', ולפי זה מבאר נפלא, דהנה לשון 'אסיפה' שייך למי שעומד בחוץ במקום מגולה ונאסף לתוך הבית למקום צנוע, כמו שאמרה תורה [דברים כב, ב] 'ואספתו אל תוך ביתך', וכן [שופטים יט, יח] 'ואין איש מאסף אותי הביתה' וכן רבים, אבל לשון קיבוץ מורה על אנשים מפוזרים שיתקבצו יחד למקום אחד אפילו שאותו המקום מגולה הוא.

וכאשר קרא יעקב לבניו חשב לגלות להם את הקץ, ואין ראוי לגלות סוד זה ברשות הרבים פן ישמע מי שאינו הגון, כי [תהילים נה, יד] 'סוד ה' ליראיו דוקא, ולכן אמר להם לשון 'האספו', אך מיד הרגיש בעצמו שנסתם ממנו הקץ, ועל כן חזר בו מלשון 'האספו' ואמר 'הקבצו בני יעקב' כי אמר להם דברים שאינם סוד, והיה יכול דבר ברבים.

והזכיר ב' פעמים לשון 'ושמעו', כי למקצת הבנים היה אומר לשון כיבושים ותוכחות כמו לראובן שמעון ולוי, ועל זה אמר 'ושמעו בני יעקב', ולמקצתם היה מגיד עתידות, ועל אמר להם 'ושמעו אל ישראל אביכם', כי הגדת העתידות תלוי ברוח הקודש שעליו מיוחס שם ישראל כי שם זה רוחני.

ברכה לזרע משובח

'בני הם אשר נתן לי אלהים בזה' [בראשית מז, ט]

מדוע נקט יוסף בלשון 'בזה', מבאר רבנו ז"ע ד'בזה' הוא תשובה למה ששאלו יעקב 'מי אלה' כלומר מי הם אלה אשר אינם ראויים לברכה, כמו אומר 'מבטן מי יצאו אלה' אשר יאמרו בהמשך 'אלה אלהיך ישראל' על העגל שעשה ירבעם, ועל זה השיב לו יוסף 'בני הם' מכל מקום בני הם, ומצידי ראויים הם לברכה, ומה שיצאו מהם בהמשך הדורות אחאב וירבעם הוא משום שנתן לי אלהים אותם 'בזה' פה במצרים ואמם היא מצרית בת פוטיפרע כהן און דהיינו כהן לעבודה זרה, על כן יצאו ממנה בנים כאלו עובדי עבודה זרה, אבל מצידי ראויים הם לברכה, דאם לא כן מדוע בירך הקדוש ברוך את יצחק, והלא יצאו ממנו עשו ויעקב, ומדוע נולד לו בן כעשו זהו משום שאמו הייתה בת בתואל הארמי, ואם כן מוכח ודאי שאין הקדוש ברוך הוא חושש אל הזרע המקולקל וברכו בעבור הזרע הקדוש הראוי לברכה, כך ענה יוסף ליעקב אף אתה אבי ברך את בני משום הזרע הקדוש שיצא מהם, ולא משום הזרע המקולקל.

'ויאמר קחם נא אלי ואברכם' אומר יעקב ליוסף 'אלי' להורות שאכן ראוי ללמוד מכך שבירך הקדוש ברוך הוא את אבי בעבורי, ולא ביטל הברכה משום אחי עשו, ואם כן ילדיך מחוברים הם אלי, ויהיו מתברכים כמוני.

ומה שאמר יעקב לשון 'נא' הוא מורה על זמן ההווה כמו שנאמר [בראשית יב, יא] 'הנה נא ידעת', שפירושו לשון עתה, ורצה יעקב לומר הנני מברכם כפי הזמן של עכשיו, ועכשיו הרי כולם צדיקים הם, ואין אני מתבונן על העתיד לצאת מהם, כי אין דנין את האדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה.

שואל כהוגן

'בנימין זאב יטרף בבוקר יאכל עד ולערב יחלק שלל' [בראשית מט, כז]

לכאורה יש להבין מה מלמד אותנו ה'ערב' וה'בוקר', ומדוע פעם אחת נקרא לשון 'שלל' ובפעם השניה לשון 'עד'. ועוד יש להבין מדוע נאמר פעם אחת לשון 'יאכל' ופעם שניה 'יחלק'.

הנה ידוע שכל דבר שהאדם שואל כהוגן ניתן לו בפנים מאירות, וכל דבר שהאדם שואל שלא כהוגן ניתן לו בפנים חשוכות דהיינו 'הערב'. כמו שפירש רש"י [שמות טז, ה] על הפסוק 'בתת ה' לכם בערב בשר לאכול ולחם בבקר לשבע', וכל דבר שהוא הכרחי לאדם דהיינו כדי אכילתו להביא שבר לביתו הוא הדבר הניתן בפנים מאירות ולא יחסר לעד ולנצח, וכל המותרות שהאדם שואל יותר מכדי אכילתו, לסוף יעזוב חילו ויחלק לאחרים ואולי לנושא אלמנתו, והוא עצמו משולל כל הנאה מן המותרות הניתנות לו בערב, ולכך נאמר 'בבקר יאכל עד', כלומר הדבר הניתן לו בפנים מאירות זה הדבר אשר יאכל, והוא ניתן לו לעד. אך לערב היינו מה שניתן לו בפנים חשוכות הוא הדבר אשר יחלק לאחרים והוא משולל ממנו.

זכות עלון זה

תעמוד לכל המסייעים בעדנו להוציא לאור ספרי רבנו ז"ע, אשר קיבלו על עצמם לסייע בפיענוח ובהקלדת ספרי רבנו ז"ע.

זכות התורה תעמוד להם ולבניהם בבחינת בכל מכל כל, ברוחניות ובגשמיות.